

Adrian Năstase

***Nicolae Titulescu:
Proiectul european – trecutul, prezentul și viitorul său****

Domnule rector,
Distinși membri ai Senatului,
Doamnelor și domnilor,

Aș dori să încep prin a-mi exprima recunoștința pentru prestigioasa distincție pe care mi-a acordat-o Universitatea „Komensky“. Sunt profund onorat de acest gest de apreciere, care vine din partea acestei ilustre universități care a decernat unor eminente reprezentanți ai diplomației, culturii și științei românești înalta distincție de *doctor honoris causa*, în același loc istoric. Gândul meu se îndreaptă spre ilustrul diplomat Nicolae Titulescu, bine cunoscutul istoric Nicolae Iorga, precum și marele matematician Grigore Moisil.

Doresc să vă mulțumesc, domnule rector, pentru medalia de aur a Universității „Komensky“ pe care mi-ați acordat-o. O consider ca pe o confirmare a valorii școlii care mi-a modelat activitatea profesională. Tot această școală de gândire și acțiune continuă să mă inspire în activitatea mea academică și în acțiunile diplomatice și politice. Nu este, de altfel, nicio coincidență că doresc să aduc omagiu lui Nicolae Titulescu aici, în Bratislava. A fost unul dintre iluștrii diplomați și oameni politici români care au ghidat și modelat acest curent de gândire.

Nicolae Titulescu nu a fost numai o personalitate de referință a istoriei României și a excelentelor relații dintre popoarele noastre, dar și un mare vizionar al unității europene.

Citind discursul său din 19 iunie 1937, cu prilejul primirii titlului de *doctor honoris causa* al Universității „Komensky“, am avut revelația nu numai a viziunii sale europene, pe care am studiat-o cu pasiune de-a lungul anilor, dar și a semnificației profunde a comuniunii de spirit care stă la baza aspirațiilor românilor și slovacilor în acest nou context european.

Cu șaiszeci și șase de ani în urmă, Titulescu a înțeles perfect formele de solidaritate de care continentul nostru și întreaga zonă euroatlantică au nevoie.

* Alocuțiune rostită de Adrian Năstase, prim-ministru al României, cu ocazia ceremoniei de primire a Medaliei de aur a Universității „Komensky“, Bratislava, 5 martie 2003; în Adrian Năstase, George G. Potra, *Titulescu – Ziditor de mari idealuri*, Fundația Europeană Titulescu, București, 2007, pp. 430–436.

Pe de o parte, respectul său profund pentru poporul slovac, respect pe care îl împărtășesc cu entuziasm, își are originea în tradiția de prietenie durabilă care a modelat istoria noastră în spațiul geografic marcat de prezența munților Carpați și a apelor Dunării. Dar nu numai aspirațiile și obiectivele noastre convergente ne unesc: aparținem aceluiași spațiu cultural care a dat înaintași de statură europeană, printre care aș dori să-i amintesc pe: Samuel Micu Klein, umanistul slovac Stefan Pilarik, cărturarul renescentist Nicolaus Olah, celebrul politician Milan Hodža și scriitorii slovaci Hecko și Ivan Krasko, pentru care poetul român Mihai Eminescu a reprezentat un model suprem. Să ne amintim, de asemenea, de Jan Levoslav Bella, muzicianul care a compus timp de patruzeci de ani la Sibiu, sau de studenții slovaci care veneau să studieze în Transilvania la sfârșitul secolului al XIX-lea, după închiderea colegiilor slovace.

Excelența Voastră,

Doamnelor și domnilor,

În epoca sa, Titulescu a devenit un diplomat de talie europeană datorită opoziției sale față de forțele și inițiativele care subminau securitatea țării sale și ordinea europeană în perioada următoare sfârșitului Primului Război Mondial. „Pacea trebuie cucerită și nu proclamată“, spunea el.

Așa cum și el credea pe atunci, astăzi ne dăm seama că, în absența unei angajări responsabile în respectarea valorilor esențiale ale comunității, care includ domnia legii, eforturile noastre de a construi un cadru solid pentru solidaritatea europeană ar fi soldate eșecului.

Această certitudine este expresia întregii filosofii a lui Nicolae Titulescu în privința relațiilor internaționale. Este, de fapt, reflecția modului în care a susținut principiile legale și morale care trebuie să guverneze viețile popoarelor și relațiile dintre ele.

Modelul său umanist de organizare internațională – bazat pe ordine, stabilitate și pe eficiența domniei legii – reprezintă efortul unei conștiințe active, preocupată de găsirea unor metode practice pentru o angajare serioasă în respectarea acestor valori.

Trei organizații de pace s-au bazat pe filosofia politică a lui Titulescu: Mica Antantă, Tratatul balcanic și organizația de pace în Europa de Sud-Est. În toate aceste trei forme de cooperare, el a acționat atât în serviciul păcii, cât și în apărarea legii.

Principiile și soluțiile pe care el le-a propus pentru cadrul securității internaționale se reflectă puternic în contextul european și global al timpului nostru. Doresc să vă ofer câteva exemple, incluzând idei și noțiuni exprimate aici, în Bratislava, în urmă cu șaiszeci și șase de ani:

„Prin intermediul unei educații direcționate, trebuie să-i facem pe toți să înțeleagă faptul că solidaritatea între națiuni este atât de profundă, încât un lucru nu poate avea impact asupra unei națiuni, fără să afecteze pe alta.“

„În ziua când vom înțelege că adevăratul spirit al legilor este legat de cea mai activă conștiință politică, numai atunci umanitatea va fi salvată.“

„Lăsați-ne să acționăm, acesta este cuvântul de ordine al timpurilor noastre.“

„Se spune că dorim să fim guvernați de legea internațională, totuși, lumea este un martor pasiv la încălcările ei repetate.“

Cu siguranță, acestea pot fi pure coincidențe într-un simbolic arc peste timp, dar concluzia sa poate constitui o sursă de înțelepciune și un model pentru noi: „Mai întâi de toate, lumea de astăzi trebuie să-și pună ordine în modul său de gândire.“

Permiteți-mi să-i împărtășesc concluzia și să-mi îndeplinesc datoria de onoare față de înaintașul nostru, parafrazând cuvintele sale peste timp. Da, lumea de astăzi, are nevoie mai mult ca niciodată ca ordinea să primeze în gândurilor noastre.

Nicolae Titulescu nu a ezitat să amintească marilor democrații apusene că interesele lor nu se opresc la propriile granițe. Pe deplin conștient de natura indivizibilă a securității europene, el a subliniat că nicio țară de pe continentul nostru nu poate să se eschiveze de responsabilitățile sale în apărarea ei, oricât de departe geografic s-ar afla de acea regiune unde se ivește o potențială criză sau un conflict puternic izbucnește.

În acest sens, îl percepem pe Nicolae Titulescu ca pe predecesorul muncii noastre neobosite pentru coeziune paneuropeană, pentru care milităm de fiecare dată în politica noastră externă.

Realitatea largirii UE reprezintă o ocazie pentru fiecare dintre noi să găsim o nouă energie necesară consolidării unității de acțiune a Europei. Din perspectiva României, considerăm că viziunea europeană a unei acțiuni politice comune trebuie să se bazeze pe patru concepte: eficiența instituțiilor sale, coerența dintre acțiunile și competențele sale, solidaritatea pentru implementarea politicilor destinate cetățenilor și legitimitatea democratică. Numai o Europă unitară social și regional va fi suficient de puternică să înfăptuiască rolul pe care îl are de îndeplinit într-o lume globalizată. Să încheiem pentru totdeauna veacul istoric în care Europa includea „națiunile de interes limitat“ din timpul lui Titulescu.

Este responsabilitatea noastră să consolidăm identitatea europeană, să contribuim la diminuarea deficitului democratic și la construirea unei adevărate „Europe a cetățenilor“. Să fii cetățean al unei Europe unite înseamnă o identitate sporită, nu un anonim național, cultural sau religios.

Doamnelor și domnilor,

Nicolae Titulescu a afirmat în 1928: „Politica României este dominată de o perfectă convergență între interesele române și europene. Toate acțiunile noastre prezente și viitoare din domeniul politicii externe au izvorât și vor izvorî din această premisă fundamentală.“

Am făcut pași decisivi în 2002 în procesul de integrare al României în UE și în NATO. Momentul Praga și traseul stabilit pentru țara noastră de Consiliul Europei la Copenhaga au dat un nou impuls accelerării reformelor care sunt indispensabile integrării noastre europene și euro-atlantice. Aderarea României la UE a fost fixată pentru 2007 și suntem încrezători că aceasta va marca reunificarea noastră ireversibilă cu familia europeană.

În acest an, ne-am concentrat acțiunea politică asupra îndeplinirii a trei obiective: obținerea statutului de economie de piață funcțională, finalizarea reformei din sistemul juridic și consolidarea capacității noastre administrative. Ne propunem să încheiem negocierile cu UE în 2004.

Credem cu fermitate că identitatea noastră națională – o adevărată identitate europeană – exprimă realitatea adevăratei noastre vocații pentru valorile toleranței, ale relațiilor de bună vecinătate, ale solidarității umane, spiritului emancipat, ale coeziunii sociale, toate valorile prețuite de Nicolae Titulescu. În acest spirit ne modelăm inițiativele pentru cooperarea regională și angajamentul nostru față de normele europene incluzând standardele europene pentru minoritățile naționale. Nicolae Titulescu s-a străduit să promoveze răspunsul nostru modern la aceste provocări și inițiative ca bază a relațiilor de bună vecinătate în condițiile vitrege ale aceluia timp.

Considerăm că modul cel mai sigur spre asigurarea deplină a stabilității și securității în Europa este promovarea incluziunii și nu a diviziunii, a respectului pentru solidaritatea europeană și euroatlantică. Găsind soluții comune la probleme comune vom avea întotdeauna înțelepciunea să alegem un drum potrivit pentru acțiune. De fapt, aceasta este semnificația inițiativei noastre pentru cooperarea dunăreană lansată împreună cu Austria, Comisia europeană și Pactul de Stabilitate, la care Slovacia și-a adus o importantă contribuție.

Doamnelor și domnilor,

Națiunile din Europa Centrală și de Est au luptat pentru a-și lua destinele în propriile mâini și pentru a modela un viitor comun european împreună cu popoarele Europei Vestice, sprijinindu-se pe o puternică legătură transatlantică. Tocmai această dorință impresionantă a națiunilor noastre va conferi mai multă energie viitorului proiect european.

Să ne amintim că aparținem cu toții generației revoluției pentru libertate și democrație. Facem cu toții parte din ciclul istoric care a schimbat harta politică a Europei divizate de Cortina de Fier.

România și Slovacia, cu potențialul lor economic și uman, având o cultură europeană, vor fi membre importante ale noii Europe. Avem un puternic potențial de competență și creativitate, modelat de cele mai profunde valori europene. Putem contribui cu concepții noi și, de asemenea, cu inițiative politice. Aducem un curaj neobosit și o mare sete de succes. Nu sunt acestea virtuțile de care Europa are nevoie pentru a-și îndeplini misiunea?

Nu împărtășesc teoria conform căreia sunt mai multe „Europe“. Cred într-o singură Europă care are nevoie de fiecare dintre noi pentru a-și vindeca vechile răni.

Credem că invitația adresată noilor și restauratelor democrații de a adera la UE va contribui la consolidarea securității democratice a întregii Europe, va șterge definitiv și ireversibil vechile linii de demarcație și va conduce la crearea unei Europe libere și unite.

De aceea, nu îmbrățișăm vederi de circumstanță asupra diferențelor de valoare între o Europă a vechilor state membre și o Europă a noilor venite. Adevăratul răspuns ar trebui să fie o cooperare consolidată, deschisă tuturor state membre dornice și capabile să participe la o integrare profundă.

Sunt convins că noua coeziune europeană va deveni realitate numai în condițiile în care contribuția statelor membre prezente și viitoare va fi consistentă și va fi în concordanță cu deciziile luate la Copenhaga în decembrie 2002. Pe această bază vom continua să luminăm drumul țărilor implicate în procesul de stabilizare și asociere.

Trebuie să conlucrăm pentru a face din UE o forță credibilă pentru binele întregii lumi. Abordarea problemelor justiției sociale și ale sărăciei în societatea europeană și găsirea celor mai bune răspunsuri la nevoile cetățenilor ei sunt bazele soluției.

În opinia noastră, noua Constituție europeană ar trebui să modeleze Uniunea ca o entitate politică, sprijinindu-se pe o platformă de valori împărtășite de cetățenii europeni și de statele care formează această uniune. Carta Drepturilor Fundamentale trebuie să fie o parte integrantă a tratatului constituțional.

Pentru noi toți, state membre ale UE, actuale sau viitoare, este esențial ca sursele legitimității democratice care stau la baza Uniunii Europene să se reflecte în Tratatul Constituțional elaborat de Comisia Europeană. Trebuie să avem în vedere faptul că rezultatele muncii Convenției trebuie cântărite considerabil în negocierile interguvernamentale care vor avea loc în această

toamnă. De aceea, credem cu fermitate că punctele de vedere exprimate de viitoarele state membre, inclusiv de Slovacia și România, trebuie să aibă aceeași greutate ca și cele luate de cei „15“.

În acest context, salutăm propunerea franco-germană privitoare la o reformă instituțională a UE, care să reprezinte o bază pentru dezbateri în cadrul Convenției Europene.

Tendențele politice de întărire a Uniunii Europene trebuie, de asemenea, să se reflecte pe scena internațională. Europa are responsabilitatea creării unei baze etice a globalizării, prin promovarea modelului său economic și social de dezvoltare.

Țările noastre au o responsabilitate concretă în a reduce discrepanța între regiuni și în împărtășirea experienței în democrație și în construcția instituțională cu viitorii vecini estici ai Uniunii Europene.

Domnule Rector,

Doamnelor și domnilor,

Mesajul meu de astăzi, s-a dorit a fi o reconfirmare a valorii gestului prin care Universitatea „Komensky“ l-a onorat pe românul Nicolae Titulescu, unul dintre marii vizionari ai solidarității europene. Amintirea câtorva din ideile sale, sper că ne va inspira în reînnoirea energiilor noastre pentru a participa la construcția Europei de mâine.

Sunt într-adevăr privilegiat să primesc prestigioasa distincție a Universității „Komensky“. O primesc precum ar primi-o un permanent student care nu încetează să învețe, căutând să asimileze esența moștenirii morale a lui Komensky, care credea în valoarea realizărilor și solidarității umane.